

Socialdepartementet
S2026/00764

Remissyttrande SOU 2026:25 Ett smittskydd för framtiden

Sammanfattning

Region Norrbotten tillstyrker huvuddelen av utredningens förslag och bedömer att de sammantaget bidrar till ett mer flexibelt, ändamålsenligt och robust smittskydd. Regionen är särskilt positiv till förslagen om en mer dynamisk sjukdomsklassificering, stärkt beredskap vid nya smitthot, avskaffande av rikskodssystemet samt en stärkt organisatorisk ställning för smittskyddsläkaren. Region Norrbotten anser samtidigt att vissa delar av förslagen behöver förtydligas, främst avseende tillämpningen av förhållningsregler, ansvarsfördelningen inom vårdhygienområdet samt smittskyddsläkarens mandat och tillgång till nödvändiga resurser. Regionen ställer sig även tveksam till det föreslagna namnbytet från smittskyddsläkare till regional smittskyddsläkare.

Region Norrbottens synpunkter

Kapitel 3. En flexiblare ordning av sjukdomar

Region Norrbotten tillstyrker utredningens förslag om en mer flexibel klassificering av smittsamma sjukdomar, utökade möjligheter till kostnadsfri provtagning, vård och behandling samt en stärkt roll för smittskyddsläkaren vid smittspårningspliktiga sjukdomar. Regionen är även positiv till en återkommande översyn av sjukdomsklassificeringarna, vilket bedöms skapa bättre förutsättningar för ett kunskapsbaserat och ändamålsenligt smittskydd

Kapitel 4. Utredningens överväganden om informationsplikt vid hiv

Region Norrbotten konstaterar att välbehandlade personer med hiv redan i dag i regel inte omfattas av informationsplikt. Det kan därför ifrågasättas vilket praktiskt behov den föreslagna lagändringen svarar mot. Samtidigt finns principiella skäl att anpassa lagstiftningen till aktuell medicinsk kunskap och låta skyldigheter utgå från faktisk smittrisk snarare än diagnos.

Om informationsplikten avskaffas anser Region Norrbotten att det bör säkerställas att regelverket även fortsättningsvis möjliggör individuellt anpassade åtgärder när faktisk smittrisk föreligger.

Kapitel 5. Ändamålsenliga rättigheter och skyldigheter för enskilda

Förhållningsregler

Region Norrbotten ser fördelar med att rådgivning och stöd ges större betydelse och att insatser i högre grad anpassas till individens situation. Regionen ser samtidigt risker med att formella förhållningsregler endast ska användas när råd och stöd

bedöms vara otillräckliga. Förslaget medför ett betydande ansvar för behandlande läkare att avgöra när gränsen mellan rådgivning och bindande förhållningsregler är passerad, vilket kan leda till varierande tillämpning mellan olika verksamheter.

Region Norrbotten ser även praktiska utmaningar i situationer där patienter inte är kontaktbara eller uteblir från uppföljning. Det finns behov av ett förtydligande av vilka möjligheter smittskyddet har att agera i sådana situationer och om den föreslagna ordningen riskerar att försvåra smittskyddsarbetet jämfört med dagens reglering.

Kapitel 6. Ändamålsenliga uppgifter vid övervakning av sexuellt överförbara sjukdomar

Region Norrbotten tillstyrker förslaget att avskaffa rikskodssystemet. Förslaget bedöms förbättra datakvaliteten och den epidemiologiska uppföljningen samt bidra till att minska stigmatiseringen av hiv och andra sexuellt överförbara infektioner genom att dessa hanteras på samma sätt som andra anmälningspliktiga sjukdomar.

Region Norrbotten vill samtidigt framhålla vikten av ett starkt integritetsskydd inom Sminet och angränsande informationssystem. Ett robust skydd mot obehörig åtkomst, dataintrång och otillåten spridning av personuppgifter är en förutsättning för att upprätthålla allmänhetens förtroende för smittskyddssystemet.

Kapitel 7. Ytterligare stärkt skydd mot omfattande smittspridning

Snabbare beslut

Region Norrbotten är positiv till utredningens förslag som syftar till att stärka samhällets beredskap vid nya eller ännu inte klassificerade smittsamma sjukdomar. Erfarenheterna från covid-19-pandemin visar vikten av att ansvariga myndigheter snabbt kan vidta nödvändiga åtgärder när nya smitthot uppstår. Regionen bedömer att förslagen kan bidra till en mer ändamålsenlig och effektiv hantering i ett tidigt skede av ett utbrott.

Nationellt samordningsansvar

Region Norrbotten tillstyrker förslaget om ett nationellt samordningsansvar för vårdhygienfrågor. Regionen anser dock att det behöver tydliggöras vilka konkreta uppgifter som följer av ansvaret samt hur ansvarsfördelningen mellan Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, regionernas smittskyddsenheter och vårdhygieniska verksamheter ska fungera i praktiken. Detta är viktigt för att undvika otydlighet och dubbelarbete.

Organisatoriska frågor för smittskyddsläkaren

Region Norrbotten tillstyrker förslaget att stärka och tydliggöra smittskyddsläkarens organisatoriska ställning. Regionen bedömer att detta stärker förutsättningarna för smittskyddsläkaren att fullgöra sitt självständiga lagstadgade uppdrag och att påverka regionens strategiska beslut inom smittskyddsområdet.

Biträdande smittskyddsläkare

Region Norrbotten noterar att utredningen lyfter de fördelar som följer av att varje region har minst en biträdande smittskyddsläkare, bland annat avseende kontinuitet, kollegialt stöd, minskad sårbarhet och stärkt krisberedskap. Regionen delar denna bedömning och anser att funktionen är av stor betydelse för att säkerställa en robust smittskyddsorganisation

Benämningen regional smittskyddsläkare

Region Norrbotten har förståelse för ambitionen att tydliggöra smittskyddsläkarens roll men är tveksam till förslaget att ändra benämningen till regional smittskyddsläkare. Regionen bedömer att den föreslagna benämningen främst betonar den geografiska tillhörigheten och inte i sig tydliggör funktionens särskilda ansvar eller myndighetsutövande uppdrag.

Region Norrbotten konstaterar vidare att begreppet smittskyddsläkare är väl etablerat inom hälso- och sjukvård, myndigheter och samverkansorganisationer samt att utredningen inte tydligt redovisar vilka problem ett namnbyte avser att lösa. Regionen anser att frågor om organisatorisk placering, mandat och tillgång till resurser är av betydligt större betydelse för smittskyddsläkarens möjligheter att fullgöra sitt uppdrag än en förändrad titel.